

ורוניקה פרסית וורוניקה קיסוסית במדשאות אלון שבות

יהונתן רונס - ישיבת הר-עציון, אלון שבות yonatanroness1@gmail.com

הביא לדפוס: אבי שמידע

=====

בידיעה זו אנו מדווחים על מציאתם של שני מינים נדירים במדשאות גנים ביישוב אלון שבות-
ורוניקה קיסוסית *Veronica hederifolia* וורוניקה פרסית *Veronica persica*)
לפנים שמם בעברית: ברוניקה קיסוסית וברוניקה פרסית). נתאר בקצרה את שני המינים,
ואת מאפייניהם הייחודיים ביחס לשאר מיני הורוניקה הדומים להם בצורתם ובבית גידולם.

ורוניקה פרסית דומה לשלושה מינים אחרים שגם הם מופיעים בארץ בגינות ובמעזבות
מוצללות, והם **ורוניקה מבריקה ו.לבנה וו.קטנת-פרחים**; שלושת המינים הללו נפרדים מן
הורוניקה הפרסית, בהלקט השמן המורכב מ-2-4 כדורים בעוד פריו של הפרסית הוא פחוס
ובעל מפרץ רחב בראשו. בנוסף הפרח של ורוניקה פרסית הינו כחול, וגדול הרבה יותר
מפרחיו של ורוניקה מבריקה אשר לה גם פרחים כחולים (קוטר 10 מ"מ לעומת 6-7 מ"מ
בהתאמה). בורוניקה לבנה וו.קטנת-פרחים צבע הפרחים לבן; בעוד שקוטר הפרח בו.לבנה
הוא 4 מ"מ הרי קוטר הפרח בו.קטנת-פרחים הוא רק 2-2.5 מ"מ. על אף שההבדל
היחידי בין שני המינים לבני הפרחים הוא גודל הפרח הם נחשבים בספרות הסיסטמטית שני
מינים "טובים" ואכן לא מצאנו ביניהם צורות מעבר.

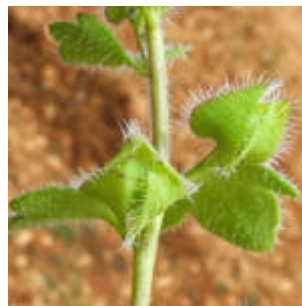

ורניקה קיסוסית, מדשאות אלון-שבות, צלם: יהונתן רונס ©

ורניקה קיסוסית אשר מבחינה סיסטמטית שייכת לקבוצה של ורניקה מבריקה ולבנה, גם לה פרי עגול ושמן - אך קירח ובעל עורק יפהפה וסגול באמצעו. הדרך הבטוחה לזיהוי ורניקה קיסוסית היא באמצעות אונות הגביע המשולשות ודמויות לב(ראה תמונות) , דבר שאינו מופיע בשאר מיני הורניקה האחרות בארץ. פרחיה של ורניקה קיסוסית קטנים מאוד (קוטר 1-3 מ"מ) ותכולים ובהירים. דבר נוסף המבחין את הורניקה הקיסוסית הוא מספר האונות הנמוך בעלה (3-5), הקיצונית שביניהם רחבה מהצדדיות, מה שמקנה לעלה של צורה שונה משאר דוגמות העלים של המינים הדומים שציינו לעיל.

בשנה האחרונה נמצאה **ורניקה פרסית** במדשאות ישיבת הר עציון שבאלון שבות והמין מופיע גם במדשאות נוספים ביישוב. המין מתחיל לפרוח באזור זה בסוף פברואר, מגיע לשיא לקראת סוף מרץ, וממשיך לפרוח לכל אורך הקיץ בדלילות עד החורף, בעקבות ההשקייה של המדשאות לכל אורך הקיץ. המין מופיע במדשאות במקביל לשאר מיני הורניקה המופיעים תדיר במדשאות בישראל - **ורניקה לבנה ורניקה מבריקה וורניקת השדה**, שלושת המינים מופיעים בשכיחות יחסית במדשאות, כאשר ורניקת השדה מתפשטת כמין מלווה במדשאות ברחבי הארץ רק בשנים האחרונות.

ורוניקה קיסוסית, קרית ארבע, צלם: עוז גולן ©. בתמונה השמאלית מופיע העלה בעל 3 האונות, הסימן הדיאגנוסטי החשוב של ורוניקה קיסוסית. בתמונה המרכזית נראה גביע הפרח בשלב פרייה כשהוא תפוח בצורה מרובעת, רמז לפרי השמן האופייני למין.

ורוניקה פרסית היא מין נדיר בישראל ובשנים האחרונות נמצאה במספר מועט של אתרים; המין מוכר מהחרמון, הר קטע ואזורים נוספים בצפון הגולן, בעבר נמצאה אוכלוסייה בראש פינה ובעין יעל. בהשתלמות כלנית ב-2002 נמצאה בחורש על יד עין רפה (לימון), ובשנת-2016 בערד. מלבד אתרים אלו המין מדווח ממדשאות מרחבי הארץ, אך לרוב אלו הופעות אפיזודיות בלבד.

הדבר המייחד את המדשאות בישוב אלון שבות הוא שבמדשאות אלה מופיעה מין נדיר נוסף והוא ורוניקה קיסוסית, מה שמציב את מספר מיני הורוניקה במדשאות אלה לשישה. מספר רב כל כך של מיני צמחים בני אותו סוג ידוע במספר רב של צמחים חד-שנתיים כגון ולריינית, פשתנית, ציפורנית, תלתן, אספסת, קדד וגרגרנית – זאת לעומת צמחים רב-שנתיים ובני-שיח אשר לרוב יש להם רק מין אחד מכל קבוצה סיסטמתית באתר נתון. ההסבר לכך קשור לדגם הספציאציה האלופטרית לעומת ספציאציה סינפטריה במינים החד-שנתיים בעלי שיטת האבקה עצמית כמעט בלעדית. (שמידע 1985, כהן ושמידע 2020 בקרוב בכלנית).

ורוניקה קיסוסית שגדלה גם בשדות המעובדות מסורתית באזור, היא מין נדיר הרבה יותר בארץ ואין דיווחים רבים ממנה מחוץ לחרמון. בגוש עציון הורוניקה נפוצה מאוד ומופיעה גם כמין מלווה בגינות, דבר שלא נצפה בשאר אזורי הארץ. הורוניקה הקיסוסית שאנו מדווחים על המצאה כאן לא הייתה ידועה בשנים האחרונות באזור הרי חברון, (עוז גולן דיווח עליה בפורמים אינטרנטיים ב-2012, אז מצאה בשדות בין חלחול לחברון) והאיסופים של הצמח בעבר נחשבו כהימצאות של פרטיים אקראיים שאינם מצליחים לפתח אוכלוסיות בנות קיימא אך מתצפיותינו השנה נראה שהמין נפוץ בשדות מעובדות מסורתית באזור ויציב בהם.

השאלה מדוע הימצאותה ותפוצתה של ורוניקה קיסוסית בהרי חברון איננה דבר ידוע (מלבד אותו דיווח בודד של עוז גולן), ככל הנראה נובעת משילוב של שני גורמים והוא חוסר

במטיילים וסקירות בוטניות של האזור (ודבר זה נוגע לגבי הרבה מינים שנפוצים ביו"ש ונדירים הרבה יותר מחוצה להם, בעיקר במינים בעלי זיקה לחקלאות מסורתית שממשיכה להתקיים במרחבים אלה) ובנוסף הוא חוסר האטרקטיביות של הצמח והנטייה שלו 'להיבלע' בשטחים בהם ישנם כסות צומח גבוהה.

ורוניקה פרסית בטרסות מעובדות ומושקות בעין-יעל ליד ירושלים, צלם: אבי שמידע ©

ספרות:

[שמידע א 1985 עושר המינים והאבולוציה של המינים החד-שנתיים בחורש הים-תיכוני. רתם 18: 57-68.](#)

שמידע א ופרגמן א 1996 ברוניקה פרסית, צמח עדין וכה נדיר, "ידיעון" רשות שמורות הטבע, גיליון 52: 15-17.

[גולן ע 2012 "מציאות" בוטניות. צמחיית ישראל ברשת](#)

[בן-נתן ד 2016 פייסבוק](#)

[סיכום השתלמות כלנית 2002 כתב-עת רתם](#)

[דיווח אקראי בפייסבוק של המין ממדשאה מרחובות, מפייסבוק:](#)

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: רונס י 2020 ורוניקה פרסית *Veronica persica* וורוניקה קיסוסית *Veronica persica* במדשאות אלון שבות, חדשות בוטניות, כתב-עת "כלנית", מספר 7.
[/https://www.kalanit.org.il/israel-flora-kalanit1](https://www.kalanit.org.il/israel-flora-kalanit1)